

Identifikaation jäljillä

Johanna Wassholm: Svenskt, finskt och ryskt. Nationens, språkets och historiens dimensioner hos E.G. Ehrström 1808–1835. Åbo 2008. 277 s.

On line: <http://bibbild.abo.fi/ediss/2008/WassholmJohanna.pdf> (277 sivua).

■ Johanna Wassholm väitteli Åbo Akademin yleisen historian oppiaineessa tammikuussa 2008 teoksellaan *Svenskt, finskt och ryskt*. Kirjoittaja on toiminut tohtorikoulutettavana monitieteisessä Identiteettien synty, näkyvyys ja muuttuvuus -tutkijakoulussa. Tutkimus käsittelee mielenkiintoisesti yksilön näkökulmasta kansallisia ja kielellisiä identiteettejä sekä identifikaatiota, joka toimii työssä tärkeänä ”analyttisenä työkaluna”. Tässä muodossa identifikaation käyttö on uudenlaista, vaikka esimerkiksi Lars Geschwind (*Stökiga studenter. Social kontroll och identifikation vid universiteten i Uppsala, Dorpat och Åbo under 1600-talet*, Uppsala 2001) ja Mattias Legnér (*Fädernes-*

landets rätta beskrivning. Mötet mellan antikvarisk forskning och ekonomisk nyttokult i 1700-talets Sverige, Borgå 2004) ovat hyödyntäneet käsitettä omissa väitöskirjatöissään.

Tutkimustehtävä on ollut monin tavoin kunnianhimoinen, koska keskiössä oleva henkilö, venäjän kielen lehtori, aktiivinen kirjoittaja ja kirkkoherrana Pietarissa toiminut E. G. Ehrström (1791–1835) ei loppujen lopuksi kovinkaan usein eksplikoinut käsityksiään kyseisistä seikoista. Tämän lisäksi tutkimuksessa käytetyt alkuperäisaineistot ovat varsin eritasoisia ja eri tarkoituksia varten tehtyjä. Wassholm pystyy suurelta osin muuttamaan haasteellisen aineistonsa edukseen ja näin saavuttamaan uusia tuloksia. E. G. Ehrström nautti aina 1900-luvun ensimmäisille vuosikymmenille arvostusta suomalaisuusharrastustensa ansiosta. Sittemmin hän putosi aihepiiriin tutkimusten lehdiltä mitä ilmeisimmin Wassholminkin havaitseman venäläismyönteisyytensä vuoksi.

Tekijä tuntee monipuolisesti kansainvälistä nationalismiin ja identiteetteihin liittyvää kirjallisuutta. Hän osoittaa, kuinka aiemmassa tutkimuksessa

on voimallisesti keskitytty kollektiivisen yksikön, kansan, tarkasteluun. Näin Wassholmin valtavirrasta poikkeava näkökulma nousee arvoiseensa rooliin. Sitä vastoin Suomen 1800-luvun alkua käsittelevän ”yleisen” historiantutkimuksen esittely on jätetty sangen kauas tästä ns. kansainvälisestä kirjallisuudesta; näiden tutkimusten havaintojen tiukempi yhteen nivominen tai ainakin niiden välisen hajuraon pienentäminen olisi ollut paikallaan, sillä pohjoismaisen tutkimustilanteen ja tutkimuskohteelle läheisten aikalaisten käytäntöjen tuntemus ja tunnistaminen on sekin tärkeää.

Tekijä kirjoittaa melko vähän tutkimusmenetelmistään sekä siitä, millaisina hän näkee aineistonsa rajoitteet. Mikrohistoria ja käsitehistoria ovat historian aloista keskeisimmät metodiset apuvälineet, vaikka kirjoittaja tunnustautuukin tässä asiassa viisaasti eklektistiksi. Kovin syvälle edellä mainittujen alojen perusteisiin ei sukelta, vaikka keskeisiä auktoriteetteja mainitaankin.

Wassholm tekee kautta linjan kiinnostavaa käsitteanalyysiä, ja yksilöllisen kokemuksen kautta tarkasteltuna kysymykset nationalismista ja yksilön identifikaatiosta näyttäytyvät

uudenlaisina, kun ne yhdistetään laajoihin konteksteihin. Tekijä on myös käynyt rajaa historian tutkimuksen kesto-suosikkiin eli perinteiseen elämäkerralliseen tutkimukseen, kuitenkin genren arvoa väheksymättä. Itse asiassa hän olisi voinut hyödyntää voimakkaammin tietämystään päähenkilön perhetaustasta ja sen mahdollisesta vaikutuksesta tutkimuskohteen ajatteluun ja toimintaan.

Kirjoittaja kuljettaa ansiokkaasti rinnakkain yleistä historiallista kehitystä ja oman tutkimuskohteensa elämää. Tietyllä tavalla valittu linja on ollut välttämätön, koska varsinkin ensimmäisessä varsinaisessa käsittelyluvussa (Nationen: politik eller kultur?) aineisto on sen verran hajanainen ja osin vähäisenlainen, että kontekstien korostaminen on välttämätöntä eteenpäin pääsemiseksi. Wassholm selviää haasteesta, vaikka esimerkiksi Ehrströmin päiväkirjamerkinnot tapahtumista Hämeen maaseudulla vuonna 1811 kuvataan sangen yksityiskohtaisesti. Osin jopa fragmentaariselta vaikuttavaa ja siis kovin erilaisiin tarkoituksiin laadittua aineistoa on tavallisesti osattu ”jatkaa” niin konteksteja luovalla kirjallisuudella, monenlaisilla muilla aineistoilla kuin erilaisilla työtä tukevilla muilla aikalaisteksteillä. Silti nimenomaan pohjoismaista näkökulmaa olisi voitu toisinaan lisätä. Esimerkiksi käy vaikkapa sivun 54 maininta traditionalismista, johon lisävalaistusta toisi talonpoikien näkökulma Ehrströmin romantiikan sävyttämien lausuntojen rinnalle. Tuolloin monien säätyläisten

vahingollisena pitämä perinteistä kiinnipitäminen muuttuisi mitä suurimmassa määrin strategiseksi valinnaksi, joka osoittaisi talonpojat kaikkea muuta kuin tyhmiksi ja itsepäisiksi.

Työn kenties kaikkein mielenkiintoisin luku on luku ”Språket i nationen”, jossa Wassholm muun muassa osoittaa, kuinka Ehrström tarkasteli ruotsin kielen asemaa Ruotsin valtakunnasta Venäjän alle siirtyneessä Suomessa paljon aiemmin kuin moni aikalaisensa. Tässä luvussa romantiikan ajatusten yhdistäminen suomalaiseen (Ehrströmin) todellisuuteen sekä edellä jo viitattu ”lähteiden jatkaminen” onnistuvat mainiosti. Päähenkilön erilaiset mielipiteet kielen merkityksestä identiteetille hänen oman elämänsä eri vaiheissa esitetään varmasti ja vakuuttavasti; erityisen kiinnostava on Ehrströmin jokseenkin halveksuva suhtautuminen saksalaisiin identifioituneisiin venäjänruotsalaisiin. Samoin tärkeä on keskustelu monikielisyyden eduista ja ”sekakielisyyden” vaaroista. Tuossa vaiheessa Pietariin kirkkoherraksi siirtynyt Ehrströmin puheissa kaikui romantiikan filosofien ajatusten lisäksi (vai peräti sijaan?) pragmaattinen huoli siitä, ettei huonosti edes yhtä ainoaa kieltä osannut henkilö ymmärtäisi ja sisäistäisi kristinopin perusopinkappaleita, jotka puolestaan liittyivät aivan olennaisesti seurakunnan paimenen arjen työhön.

Johanna Wassholm pystyy yhdistämään päähenkilönsä osaksi suurempaa kokonaisuutta sekä osoittaa kansallisen ja kielellisen identifika-

tion monet ulottuvuudet. Yksilön toiminnan tilanteenmuksaisia ratkaisuja, joita Ehrströmin elämässä oli riittämiin, hän kutsuu hyvin perusteellisesti valitsemaansa näkökulman ja tehtävänrajoituksensa ja toteuttaa niiden mukaisesti tutkimustehtävänsä. Svenskt, finskt och ryskt piirtää mielenkiintoisen kuvan murrosajan miehestä ja hänen aikakaudestaan. Teoksen kiinnostavuutta lisää entisestään sen osuminen Suomen ja Ruotsin eroamisen 200-vuotisjuhlan aikoihin. Yksityiskohtana mainittakoon, että Ehrström kirjoitti pian Suomen Venäjään liittämisen jälkeen kontrafaktuaalisesta mahdollisuudesta, jossa Suomi olisikin säilynyt Ruotsin yhteydessä.

Petri Karonen